

Cf. Io. X. 1-16). *Dicit ei* (Petrus): *Etiā Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei* (Iesus): *Pascē agnos meos.... Pasce oves meas* (Io. XXI. 15, 17). Eadem vero animadverti possunt in altero loco, idest *Matth. XVI. 18, 19*, ubi eadem potestas Petro *promissa est*, quae apud Ioannem dicitur eidem *collata*. Iam igitur illud patet, Petri potestatem regendi Ecclesiam, quaecumque ea sit, *divinitus*, idest ab ipso Christo institutam fuisse.

II. Manifestum item est agi iisdem in locis de potestate a) non in partem aliquam, sed in corpus universum Ecclesiae; b) eademque absoluta, nulloque limite circumscripta; proindeque plena, ac perfecta, neque eiusmodi, quae ab alia auctoritate humana coarctetur — Quotquot enim sui sunt agni, omnes indistincte tradit Christus Petro pascendos; imo et agnos, et matres eorum, quae distinctio a Christo facta, ne supervacanea dicatur, speciali quodam modo indicat, omnes omnino, idest non modo plebem, sed etiam magistros ac praefectos plebis, quicumque ii sint, Petri curae committi. « *Pasce agnos meos... Pasce oves meas.* » Quod in Matthaei loco luculentius apparet, ubi Petrus *Petrā* appellatur, in qua *tota Ecclesia* consistat. « *Tu es Petrus et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam.* » Ergo potestas Petri est in universum corpus Ecclesiae.

Deinde eius potestas ita exponitur, ut sit absoluta, nulloque limite circumscripta. Etenim a) adhibetur verbum *Pasce*, quod exprimit potestatem instar regiae, ac plane supremam (2 *Reg. V. 2; 3 Reg. XVII. 17; Ps. LXXVII. 71, 72, etc.*); et insuper potestas haec regia b) Petro singulari modo ac seorsim a ceteris traditur (supra I); c) neque ullo adiecto verbo restringitur. Ait enim Christus simpliciter « *Pasce agnos* » adeoque d) eodem modo effertur, ac ipsa potestas Christi (cf. *Io. X. 1-16*). Quod vividius etiam declaratur in altero Matthaei loco, ubi a) potestas *clavium*, quae est *absoluta, et monarchica* (*Is. XXII. 22, Apoc. I. 18*) b) Petro singulari modo tribuitur, c) nullo limite adiecto; atque insuper d) *fundamentalis petrae* metaphora addita, ex qua scilicet omnia et singula, quae in Ecclesia sunt, dependant (cf. *I. Reg. XXII. 2; Matth. VII. 24, 25*); quaeque e) potestatis ipsius Christi maxime propria est (*Is. XXVIII. 16;*

Ps. CXVII. 22; Matth. XXI. 42, Act. IV. 11. etc.). Est igitur potestas Petri non modo *divinitus* instituta (supra I), verum etiam eiusmodi, quae sit in universum corpus Ecclesiae, eademque plena ac perfecta, nullaque humana auctoritate circumscripta.

III. Manifestum est, potestatem, de qua agitur, ut ut occasione meriti personalis collata esse Petro videatur, non esse tamen mere personalem, sed eiusmodi, quae instar feudi, quod in praemium fidei militi datum sit, et potiore etiam iure transmittenda sit ad successores. Nam agit Christus de pastore visibili gregi suo assignando, qui, aliis aliis succedentibus, nunquam interiturus erat, adeoque pastore item perpetuo, alio scilicet alii succedente, indigebat. Quod etiam clarius altero in loco indicavit, *petrae ac fundamenti* metaphora adhibita. Fundamentum enim tamdiu saltem stare debet, quamdiu aedificium: praesertim cum addiderit, ex eo fundamento atque petra Ecclesiam suam nunquam dimotum iri, frustra obnitentibus portae inferorum conatibus: qui tamen conatus, mortuo iam Petro, maxime extituri erant, atque adhuc extituri sunt.

IV. Manifestum etiam est, eiusmodi praedictorum locorum interpretationem, quae ex nativo verborum ac phrasium sensu elicitur, nulla alia longius petita interpretatione, neque aliorum locorum auctoritate, nisi quae sit *apertissima*, et omnino *expressa*, posse turbari. Agitur enim de locis, in quibus Christus statuit a) legem fundamentalem Ecclesiae, et quidem b) non per accidens, sed directe, et ex animi proposito. Iam vero ad sanam criticam pertinet, ut quae loca directe et ex professo de aliqua re agunt, eadem ab aliis, cum de eadem illa re sermo est, interpretationem non recipiant, sed cetera potius ab illis; proindeque ita accipi debeant, quemadmodum sonant; idque eo magis retinendum esse, cum agitur de *lege fundamentali alicuius societatis*, quam quidem pro maxima sua gravitate omnino perspicuam esse oportuit; unde in ea statuenda legislator censendus est diligenter loquutus fuisse, proprioque atque usitato sensu verba usurpasse; ita ut in hisce maxime legibus illa valeant « *Quod voluit, expressit — Ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus.* » Nequeunt igitur praedicta loca in

alios sensus detorqueri, neque ab aliis locis interpretationem recipere; nisi quae forte sint apertissima atque omnino expressa. Eiusmodi autem sacrarum litterarum loca, quae *expresse* restringant potestatem Petri, nullibi esse certum est, proindeque firmum manet, Petri in Ecclesiam potestatem ita divinitus institutam fuisse, ut etc.

14. Ex hac autem propositione plurima dimanant corollaria, unde praedicta systemata plane evertuntur; ex quibus pauca quaedam seligemus, quae magis usui sint; et primo quidem quae magis sint *generalia*. Inde ergo sequitur:

I. Perperam Marsilium Patavinum, ac Protestantas, nec non Richerium, ac Febronium supremam Ecclesiae potestatem plebi detulisse, et per eam Principibus secularibus, aut etiam Romano Pontifici ac Episcopis; quandoquidem sub respectu regiminis ac potestatis ea proportio posita est a Christo inter Romanum Pontificem ac plebem quae est inter *Pastorem* et *gregem*. Cum autem absurdum sit asserere, summam regiminis potestatem in ipso grege esse, et ab eodem conferri in pastorem, ita absurda sunt eorundem systemata. Quaecumque vero ex ratione, vel ex Patribus Richerius, et ex eo ceteri opponunt, ea ex misera dimanant aequivocatione, qua nempe confunditur *finis potestatis* cum ipsa *potestate*. Illud enim nemo negat, ad hunc finem traditas Petro claves fuisse, ut *in bonum ovium* iisdem uteretur. Ceterum quod pertinet ad *Principes seculares*, quam alienum sit a divina Ecclesiae constitutione, eosdem rebus ecclesiasticis immisceri, et id demonstrat, quod ipsi etiam *in grege* sunt, et satis superque demonstratum est in priore libro, cum de independentia, ac primatu Ecclesiae supra societatem civilem ageretur (*Cap. I. sect. 2*).

II. Perperam *Febronium* vim omnem a Romani Pontificis primatu sustulisse, quod quidem praedictis Ioannis ac Matthaei locis maxime contrarium est.

III. Perperam eundem *Febronium* et *Gallicanos* inferiorem Concilio generali Romanum Pontificem, idest Petrum fecisse, quem scilicet Christus toti Apostolorum Collegio praesenti atque adstanti praetulit, eiusmodi tam disertae Christi voluntati opposentes litigiosam, imo reprobata, ipsorumque auctorum sententia dubiam pseudocanonum au-

toritatem sessionis 4^{ae}, et 5^{ae} Concilii Constantiensis: quodque inde sequitur, perperam eosdem denegasse Romano Pontifici in rebus fidei atque morum infallibilitatem, quandoquidem et *fundamenti* qualitas, quae Petro in praedictis locis asseritur, postulat, ut doctrinam immobiliter certam fidelibus praebat, et *plena illa ac perfecta potestas* quae eidem confertur ad Christi gregem omnimode, adeoque etiam *quoad intellectum* per rectam fidem pascendum, omnino exigit ut cum infallibilitate sit coniuncta, quia sine illa plane evanesceret, omnique vi ac iure destitueretur fidelium intellectus sibi subiiciendi (*).

IV. Contra autem retinendum esse, Primatus Romani Pontificis naturam eiusmodi esse, ut

a) Non sit tantum consociationis, ordinis, inspectionis, meraeque directionis, sed *verae propriaeque dictae iurisdictionis*.

b) Non sit potestas extraordinaria tum denique exserenda, cum Episcopi suum officium deserant, vel ab eo defleant, sed *omnino ordinaria*.

c) Non sit potestas *mediata* per pastores particulares, seu per Episcopos exercenda, sed plane *immediata*.

d) Non sit denique ullimode *circumscripta*, sed plena et universalis tum ratione materiae, circa quam versatur, dummodo ad Ecclesiam pertineat, neque ius divinum obstet, tum ratione eorum, qui eidem subiiciuntur, sive de populo sint, sive pastores, dummodo per baptismum in Christi gregem fuerint aliquando cooptati. Unde etiam sequitur

e) Eiusdem primatus essentiam non in eo tantum atque unice consistere, quod sit centrum unitatis et communionis, quemadmodum asseruit Febronius, sed in eo quod sit plena ac perfecta potestas pascendi sive gregem coniunctim, sive agnos atque oves singillatim, quae ad Christum pertinent: adeoque

f) Vanam et commentitiam esse Febronianam iurium primatus divisionem in *essentialia*, quae officio unitatis servandae necessario cohaerent, et in *accidentalibus*, quae cum praedicto officio necessario non cohaerent.

(*) Memoranda haec est *Propos. 29 ab Alex. VIII. damnata die 7. decembr. 1690.*

15. *In specie* autem ex praedicta propositione cum plurima alia, tum nonnulla, quae magis usui sunt, dimanant, et in quibus proinde operae pretium est, aliquantum immorari. Et 1°. quidem inde sequitur, perperam affirmatum esse a Gallicanis, ac deinceps a Iansenianis, Romani Pontificis potestatem auctoritate veterum canonum, quos antiquitas consecrarit, imo et particularium Ecclesiarum consuetudinibus restringi et coarctari. Manifeste enim id repugnat naturae primatus, quem ita a Christo constitutum fuisse vidimus, ut nulla humana auctoritate coarctetur. Ut autem facilius ea caligo dispellatur, quae ab assertoribus praedicti erroris offunditur, haec sunt animadvertenda.

I. Cum quaestio sit, utrum summus Pontifex *possit* contra canones antiquos, et vetustas consuetudines sive generales sive particulares aliquid statuere, duplex sensus distinguendus sedulo est verbi *possit*, quod simul significat et *vim ac facultatem* aliquid faciendi, et rei agenda *honestatem*; ita ut *feri non posse* dicatur et id, quod si fiat, ex defectu virium ac facultatis invalidum esset, et id quod licet validum, tamen *illicitum* foret ex honestatis defectu. Hoc autem postremo sensu locuti sunt summi Pontifices, cum negarunt, adversus canones se quidquam posse, nulla scilicet accedente iusta causa, cur ab illis discendi oporteret.

II. Cum in eadem quaestione de *mera honestate* sermo est, eiusdem rei iudicium Romano ipsi Pontifici est relinquendum, tum quia absurdum est, supremam potestatem inferiorum iudicio subiici, tum quia rectum ea de re iudicium ab uno Romano Pontifice ferri potest, qui *altiore* scilicet *utilitur consilio* non modo ob particulare Spiritus S. auxilium, qui eidem speciali modo adest, verum etiam quia nemo praeter ipsum est, cui omnes perspectae sint Ecclesiae circumstantiae, *ad cuius bonum universale* res componenda est.

III. Distinguendum item est inter ipsorum canonum qualitatem, utrum scilicet humanae tantum auctoritati innituntur, an etiam divinae; ita ut vel directe a Deo ipso constituti sint, vel saltem cum iis, quae a Deo sunt constituta, sint *essentialiter* coniuncti; ex. gr. canones, quibus *ius appellationum* ad Romanum Pontificem constituitur, qui pro-

fecto essentialiter coniuncti sunt cum natura ipsa Primatus, eiusque officio divinitus Romano Pontifici imposito. Pro diversa enim auctoritatis natura diversum oportere esse iudicium manifestum est. Itaque

a) Quoad canones, qui auctoritati *divinae* innituntur, manifestum est, eosdem, *quatenus tales sunt*, immutari per Romanum Pontificem *derogatione proprie dicta* non posse. Dixi 1°. *quatenus tales sunt*. Complures enim sunt canones, in quibus *substantia* ab auctoritate *divina* dimanat, *forma* ab humana; ex. gr. canones, qui *decimas* solvi imperant; in quibus *substantia*, idest ut altaris ministri ali a fidelibus debeant, divini iuris est (1. Cor. IX. 4, 14), *forma* autem, ut nimirum eiusmodi alimenta praestentur per decimarum solutionem, humani est iuris. Dixi 2°. *derogatione proprie dicta*. Si enim agatur de praeceptis divinis positivis, nemo ambigit, Romanum Pontificem potestatem, imo et officium habere eadem interpretandi, utrum scilicet certis supervenientibus circumstantiis locum habere debeant necne.

b) Quoad canones, qui innituntur auctoritati *humanae*, in genere id pariter manifestum est, eosdem a Romano Pontifice, quicumque ii sint, valide immutari, et abrogari posse, cum nulla sit, aut unquam fuerit mera humana auctoritas, quae Romani Pontificis auctoritate in rebus, quae ad Ecclesiae regimen pertinent, superior dici queat; imo aliquando *debere*, cum scilicet, rerum circumstantiis immutatis, eiusmodi canones immutari Ecclesiae necessitas, vel utilitas iubet. (Cf. *epistolam S. Gelasii ad Episcopos Lucaniae etc. Cap. 1; imo et Conc. Basileense eo ipso tempore, quo a Romano Pontifice dissidebat, Epist. Synod. V. paullo ante dimidium*). Ut autem *honeste* id fiat, si quis quaerat, quas regulas servari oporteat, eae quidem saltem praecipuae haec sunt.

aa) Ut mutatio ipsius Romani Pontificis auctoritate fiat, cui soli (praeter Concilium generale, quod cum Romano Pontifice consentiat) potestas est in ius commune: vel in genere ut *mutatio ab eo fiat, cui legitima potestas est*; unde nec inferior superioris, nec secularis Princeps Ecclesiae canones immutare valet.

bb) *Ut fiat rationabili de causa*. Abusus est enim potesta-

tis, et quoddam levitatis genus canones temere mutare, praesertim cum non sine gravi causa fuerint constituti. Unde sequitur, *ea, quae institutionem habent mere apostolicam, atque perpetuo servata sunt*, licet per se mutari possint, nihilominus nunquam videri immutanda esse, non modo propter Apostolorum reverentiam, verum etiam quia excellentem quandam et absolutam efficaciam habere videntur perpetua atque universali experientia comprobata ad Ecclesiae finem obtinendum.

cc) Ut gravioris damni nullus prudens sit metus, praesertim circa rectam fidem. Qua quidem regula usa est Ecclesia in deneganda communione sub utraque specie, et lingua vulgari in liturgia, licet, hisce concessis, complurium populorum reditus ad Ecclesiam Catholicam promitteretur. Cum enim haec debita esse et necessaria dicerent, concedi sine rectae fidei periculo eadem non posse, merito existimavit. Pari ratione cum Principes aliquid petunt sibi concedi, quod ad Ecclesiam pertinet, eodemque tempore id sibi, tanquam iuri regio insitum, deberi affirmant, hanc ipsam ob causam inhabiles ad gratiam obtinendam se faciunt. Involvit enim haec agendi ratio praeter damnum ecclesiasticae libertatis, etiam errorem in fide; praesertim cum id etiam supponat, Ecclesiam errasse, iniusteque aliena iura invasisse, cum aliter se gessit; quam propositionem *haereticam* esse, merito docet Pius IV. in *Constit. Auctorem Fidei ad propositionem IV. synodi Pistoriensis*.

dd) Ut uniformitatis ratio quoad ceteras Ecclesiae partes, quantum fieri potest, non laedatur. Uniformitatem enim vehementer Ecclesiae cordi esse, et spiritus unionis et charitatis docet, quo ipsa alitur, et plurimi hac de re editi canones confirmant; inter quos satis sit indicasse *Conc. Venticum anni 465. Can. 15; Agathense anni 506. Can. 30; Epaonense anni 517. Can. 27; Gerundense anni 517. Can. 1; Bracharense anni 563. Cap. 1.; Toletanum IV. anni 633. Can. 2; Toletanum XI. anni 675. Can. 3; tum maxime Concilium Tridentinum Continuat. Sess. XXV. Cap. 3*. Unde sequitur, consuetudines *Ecclesiarum particularium* non modo inviolabiles non esse, verum etiam rectissime, si salva necessitate aut charitate fieri possit, ad ius commune redigi.

ee) Iudicium autem de praedictis regulis in casibus particularibus, utrum scilicet et quatenus locum habeant, relinquendum est Romano Pontifici (*heic II.*) (*).

16. Alterum ex praedicta propositione corollarium, quod item in specie animadvertendum esse operae pretium ducimus, hoc est; nonnisi per summam iniuriam a Febronio affirmari, catholicam Primatus notionem ab Isidoriana canonum collectione natam esse. Cum enim perspicue ab ipsis Christi verbis dimanet, fabula illa Febroniana vacare ab impietate nullo pacto potest. Sed quoniam de Isidoriana collectione quamplurima effutiri solent, quae plane stulta sunt, nonnihil de ipsa distinctius exponere haud abs re erit. Itaque de eiusmodi collectione haec sunt animadvertenda.

I. Isidorum, quicumque ille fuerit, suam canonum collectionem edidisse seculo IX ad dimidium vergente, quemadmodum videre est apud fratres Ballerinos *Tom. III. operum s. Leonis M.* quae ab ipsis edita sunt.

II. Eiusmodi collectionem hoc sensu, atque hasce praesertim ob rationes spuris canonibus refertam dici:

a) Quod Romanis Pontificibus ad tria priora secula pertinentibus eos canones tribuit, qui posterioribus seculis IV. praesertim et V. scripti sunt, vel ex sententiis Ss. Patrum illius aetatis fuerunt excerpti, quemadmodum docuit vir calvinianus, Isidori hostis acerrimus Blondellus, qui etiam in medium protulit ea Patrum loca, unde illi exscripti fuisse videntur.

b) Quod in genuinis quibusdam sincerisque canonibus, scriptura codicum vetustate forte corrupta, integritatem sententiae Isidorus ipse per se restituerit; vel etiam adnotationes aliquas antiqua manu factas textui fortasse imprudens inseruerit; ita tamen, ut eiusmodi interpolationes a doctrina ceterorum canonum nullo pacto dissonent.

c) Quod in quibusdam canonibus parvis semper doctrinae, neque a ceteris discrepantibus error in notis chronologicis deprehendatur.

d) Quod denique licet auctores diversi esse dicantur, stilus tamen uniformis in omnibus esse videatur.

(*) Cf. Zacaria *Dissert. inscripta* «*Lasciamo star le cose come stanno.*»

III. Praedictas causas, quod unusquisque facile videt, partim futes esse, leviorisque momenti, partim Febronianam assertionem potius evertere. Nimirum

a) Evertitur Febroniana assertio, quod canones Isidoriani ex sententiis Patrum IV. et V. seculi exscripti dicuntur. Id enim probat, eam doctrinam de Romani Pontificis Primatu, quam Isidoriana collectioni, idest seculo IX. Febronius tribuit, IV. et V. seculo iam traditam in Ecclesia, ac probatam fuisse.

b) Ex argumentis, quae ducuntur ex interpolationibus, et arbitrariis restitutionibus, licet recte deducatur, eas partes interpolatas atque adiectas adulterinas esse, praepostere tamen deducitur, ab iisdem Primatus doctrinam natam esse, cum doctrina, quae ibi continetur, a doctrina ceterorum canonum nullo pacto dissonet.

c) Exaggerantur ultra sanam criticam argumenta, quae ab uniformitate stili, et a notis chronologicis perperam designatis eruuntur, quandoquidem errores in notis chronologicis in monumentis etiam genuinis non semel reperiri eruditus quisque probe novit: quod vero pertinet ad uniformitatem stili, licet diversi Canonum scriptores esse dicantur, animadvertendum est:

1°. Argumentum, quod ex stilo deducitur, infidum per se atque incertum esse:

2°. Plerosque ex antiquis canonibus graece fuisse scriptos; adeoque ex interpretis manu, qui eosdem in latinam linguam verterit, facile induere uniformitatem potuisse. Ceterum satis est, doctrinam genuinis canonibus minime contrariam ibidem tradi, ut Febronii calumnia de Primatus origine ab iis repetenda protinus evanescat (*).

17. *Tertium corollarium*, quod speciali mentione dignum ex eadem propositione deducitur, hoc est, perperam ab aliquibus affirmatum esse, ad ius divinum, atque ad ipsam Ecclesiae constitutionem pertinere, ut electio Episcopi proprii a plebe fiat.

Id, inquam, ex praedicta propositione ceu corollarium

(*) Cf. *Supplem. Ephemer. Ecclesiast. Tom. X. idest an. 1798. Romae edit. in Opusc. inscripto « Isidoro Mercatore difeso » pag. 153 et seqq.; 217 et seqq.; et 281 et seqq.*

descendit. Si enim Episcoporum electiones plebi reservatae essent, haec saltem ex parte Romani Pontificis potestas restringeretur, neque ea esset, qualis demonstrata est, plena atque perfecta, nullaque humana auctoritate circumscripta. Cum tamen hac de re recenti quoque aetate renovata quaestio fuerit, nonnulla distinctius attingere haud abs re erit. Et primo quidem animadvertendum est, res esse longe diversas *eligere, petere, testimonium reddere*. Neque enim qui bonum testimonium pro aliquo reddit, vel eundem eligi petit, ius aliquod ad dignitatem obtinendam eidem parit; sed tantum obsecrantis, vel laudantis personam gerit. Contra autem dicendum est de iis, qui *eligunt*. Qui enim eligit, canonicè vocat ad dignitatem, ad eamque obtinendam ius verum tribuit. 2°. Animadvertendum item est, ius eligendi magistratus, nisi in ipsa societatis constitutione aliud statutum fuerit, per se ius esse potestatis supremæ; neque enim quispiam potest populum obligare, ut cuiuspiam pareat, nisi is, cui populus subest. Unde sequitur, Episcoporum electionem, nisi demonstretur Christum aliter statuisse, per se ad Romanum Pontificem pertinere. 3°. Denique animadvertendum est, licet ius eligendi Episcopos per se ad Romanum Pontificem pertineat; nihilominus eius vel lege vel approbatione ac consensu potuisse ad alios recte deferri; quod enim cuiuspiam lege vel consensu fit, eiusdem innititur auctoritati.

Hisce autem praemissis, quo brevius adversariorum error innotescat: 1°. Ecclesiasticae praxis circa Episcoporum electionem brevem conspectum a primis usque temporibus trademus: 2°. Quae adversus praedictum errorem inde consequuntur, adnotabimus: 3°. Praecipuas adversariorum obiectiones referemus ac refutabimus.

18. In Ecclesiae praxi referenda de Episcoporum electionibus id primum animadverti volumus: licet variae aetates distingui possint, quibus varia electionis methodus servata est, nihilominus nunquam eandem fuisse omnibus locis plane communem, ita ut varietas non mediocris non modo in omnibus aetatibus collective, verum etiam in singulis facile deprehendatur. Itaque quod per singulas aetates communis actum est, exponimus. Fuit autem eiusmodi.

I. In ipsis Ecclesiae exordiis Episcopos ab Apostolis, vel eo-

rum mandato constitutos esse, et ex ss. litteris patet (*Act. XIV. 22; Tit. I. 5.*) et ex traditione (*cf. S. Greg. M. L. V. Ep. 60; VI. 37; VIII. 35.; S. Hieronym. in Cap. I. et III. Ep. ad Titum etc.*).

II. Apostolis mortuis, vel etiam adhuc viventibus (*cf. S. Clem. Ep. 1. ad Cor.*) usque ad Concilium Nicaenum I Episcoporum electiones ceteris eiusdem Provinciae Episcopis constat fuisse attributam; atque ita quidem, ut populus aliquando etiam expresse fuerit repulsus. *Cf. Conc. Laodic. Can. XII. et XIII.; Antioch. I. can. XVI.; et Conc. Nicaenum I. can. 4.* ubi eadem doctrina non modo confirmatur, verum etiam *antiquis moribus* conformis esse dicitur. Unde sequitur:

a) Verba καὶ ὁ λαὸς αἰρεῖτο, quae veluti altera conditio adiecta legitur a Patribus Concilii Nicaeni I in Epistola Synodica (*Theodor. Histor. Eccl. L. 1. C. 9.*) post primam conditionem « *ut digni esse videantur* » quoad eos, qui in locum demortuorum Episcoporum suffiendi erant, non ita esse vertenda « *et (eos) populus elegerit* »; sed « *et (eos) populus optaverit* ». Utrumque enim sensum et eligendi et optandi habet graecum αἰρέομαι; sed eligendi sensus praedicto Canone 4. eiusdem Concilii excluditur.

b) Item si qua pars in huius aetatis monumentis tribui plebi videatur in eligendis Episcopis, id ita intelligendum esse, quemadmodum concinne explicat *Goffridus Abbas Vindocinensis opusc. 2;* qui ait: *Populus concurrebat ad electiones postulatione, et bonae vitae testimoniis: Clerus vero iure suffragii. Neque enim populus in re ecclesiastica dare poterat ius electo.* Quod expresse videre est apud *S. Cyprianum Ep. 68. al. 67,* ubi asseritur, *plebem praesentem oportere esse eligentibus ad testimonium ferendum;* facta nimirum distinctione inter *electores* et *plebem*, eique tantummodo *testis parte assignata.*

III. A Concilio Nicaeno I. ad Concilium Constantinopolitanum IV. quod est VIII. ex oecumenicis, eadem disciplina reperitur, idest ut a ceteris Provinciae Episcopis Episcoporum electio fieri deberet (*Cf. S. Iulium Rom. Pont. apud S. Athanas. in eius Apol. contra Arianos; Canones ad Gallos Episc., quos Constantius Siricio tribuit, Cap. V; Canones*

Nestorianorum, qui seculo V. ab Ecclesia recesserunt, in Collectione Ebediesu Tract. VIII. in ipso initio apud Maium in eius nova serie Script. Vet. Tom. X.; Concil. Nicaenum II. Act. VIII. Can. III.; Conc. C. P. IV. post Act. X. Reg. XXII; Stephanum V. aliis VI. in Decr. Gratiani Can. 12. dist. 63. etc.): atque ita quidem, ut, quod attinet *ad populum*, haec firma haberentur:

a) Opiniones popularis habendam esse rationem *hoc sensu*, ut ab Episcopis electoribus is non eligeretur, qui communi populi opinione censeretur indignus; vel contra is eligeretur, qui dignissimus communi consensu haberetur; quo quidem sensu etiam eorum testimonium, *qui foris sunt*, attendendum esse monuit *S. Leo Ep. 10. alias 89. ad Episcopos provinciae Viennensis.*

b) Praeter hoc testimonium non nisi facultatem *postulandi* populo competere posse; ita tamen ut electores imprudenter populi votum sequi minime deberent, eiusmodi sententia axiomatis loco in hac materia electionis iisdem proposita « *Docendus est populus, non sequendus* » *S. Caelestin. I. ad Episcopos Apul. et Calab. §. III. collato II; Canones Siricio attributi ad Gallos Episc. Cap. V.; Stephanus V. aliis VI. in Decr. Grat. Can. 12. Dist. 63.*

c) Regulariter populum in electionibus *silere oportere ac attendere sibi, usquequo regulariter e Collegio Ecclesiae suscipiat finem electio futuri Pontificis*, quae verba sunt *Concilii Constantinopolitani IV. post Act. X. Reg. XXII.*

IV. Circa dimidium seculi IX usus *investiturarum* in Occidente inolere coepit; quae quidem *investiturae* primum post electionem canonicam ritu minime damnando dari consueverunt; at deinceps electionum libertatem coeperunt sensim opprimere, ita ut ab ipsis principibus secularibus electiones re ipsa fierent, pravam eiusmodi consuetudinem Romanis Pontificibus reprobantibus, summaque vi adversus ipsam obnitentibus. *Cf. Acta S. Greg. VII. et insequentium Pontificum; Conc. Pictav. an. 1078 Can. 1; Conc. Claromont. anni 1095 Can. 16, praesertim vero Conc. Lateran. I. Oecumen. ann. 1123,* quod praecipue ad investituras abolendas coactum est.

V. Seculo XII ad solum Ecclesiae cathedralis Capitulum